

УДК 340.132:347.965(477.87)«185/191»

**І.Ю. Фельцан,**

здобувач кафедри теорії та історії держави і права юридичного  
факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

## **СТАНОВЛЕННЯ АДВОКАТУРИ НА ЗАКАРПАТТІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ — НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

**Анотація.** У статті досліджується історія розвитку адвокатури на Закарпатті в другій половині ХІХ — на початку ХХ століття. На підставі розгляду джерельної бази досліджуваної тематики, здійснення юридичного аналізу правових норм щодо організації діяльності адвокатури, вивчення раніше невідомих історико-правовій науці архівних документів, обґрунтовується позиція, що в досліджуваний час активно розвивалась адвокатура на Закарпатті в рамках загальноавстрійських та загальноугорських правових умов, де головною тенденцією стало її формування як незалежної, самоврядної, правозахисної організації.

**Ключові слова:** адвокатура, історія адвокатури, Закарпаття, механізм самоврядування, адвокатура Закарпаття, адвокатура Австро-Угорщини, адвокатура Австрійської імперії.

**Постановка проблеми.** Адвокати здавна забезпечують захист, представництво та надання інших видів правової допомоги на професійній основі. Однак історичний розвиток адвокатури засвідчує, що для належного здійснення вказаної діяльності адвокатура має бути автономною і незалежною від державних органів, що характеризує вже якісно новий рівень її розвитку та організації, який отримав закріплення у формі механізму адвокатського самоврядування.

У зв'язку з цим, в історії адвокатури України на окрему увагу заслуговує процес розвитку адвокатського самоврядування, адже мова йде про формування прототипу сучасної адвокатури — самоврядної організованої професійної корпорації правників. Даний процес на землях сучасної України відбувався хоч в одних і тих самих

часових рамках, але в різних правових умовах. Так, на більшості територій України адвокатура історично розвивалася в складі царської Росії, але в цей час ряд українських земель перебував у сфері впливу Австрійської імперії, а згодом — Австро-Угорської монархії. Яскравим їх прикладом є Закарпаття, історія адвокатури якого залишається маловивченою, а її дослідження має не тільки теоретичне значення, а й практичне. Так, з однієї сторони, воно сприятиме кращому розумінню особливостей розвитку адвокатури на Закарпатті, а з іншої сторони, історичний досвід Закарпаття може бути використаний в Україні.

**Аналіз останніх публікацій.** Питання розвитку адвокатури на Закарпатті в період другої половини ХІХ — на початку ХХ століття не були ні об'єктом, ні предметом окремого

дослідження. При цьому, є ряд праць, які стали підґрунтям для нашої статті, та в яких надано характеристику соціально-економічних умов та правового становища Закарпаття в досліджуваний час. Маємо на увазі роботи І. Коломійця, В. Лемака, Н. Роман та інші [1–3]. Однак на окрему увагу заслуговують праці Є. Васьковського, Т. Габріша, М. Гайдошової, П. Керецмана, І. Штіпти, А. Чизмадіа [4–9], в яких йдеться про історію адвокатури Угорщини та Словаччини, які історично мали тісний правовий зв'язок з формуванням адвокатури на Закарпатті.

**Метою** статті є проведення історико-правового аналізу процесу становлення адвокатури на Закарпатті в другій половині XIX — на початку XX століття. Для цього буде розкрито правову основу організації адвокатури на Закарпатті; визначено історичне значення процесу розвитку засад самоврядування в адвокатурі на Закарпатті. Крім цього, з урахуванням отриманих результатів, спробуємо сформулювати положення щодо удосконалення, розвитку чинного законодавства України, яке виступає нормативною основою адвокатської діяльності.

**Територіальні межі дослідження.** Українська дослідниця Н. Роман визначає поняття «Закарпаття» (Угорська Русь) в другій половині XIX — на початку XX століття сукупністю чотирьох комітатів, розташованих у північно-східній частині Угорщини, в яких компактно проживало українське (русинське) населення — Ужанський, Березький, Угочанський і Марамарський. Площа яких складала близько 18 тис. кв. км, що становило в 1900 р. 5,5 відсотка всієї площі Угорського королівства [3, с. 190, 191], в якому населення Закарпаття складало 4 відсотка від всієї кількості населення

угорської корони [1, с. 14, 15]. На сьогодні ж ряд земель Угорської Русі належать до складу сучасних Румунії, Угорщини та Словаччини. Тому говорячи про історичне поняття «Закарпаття», маємо на увазі згадані вище чотири угорські комітати.

**Основні результати дослідження.** **Закарпаття вимушено перебувало** з кінця XI століття у складі Угорського королівства — складової Австрійської імперії з XVIII століття, та складової Австро-Угорської монархії з 1867 р. по 1918 р., та загалом не мало правового статусу окремої території. У зв'язку з цим розвиток правового життя в краї відбувався в системі координат загальноугорських та загальноавстрійських правових тенденцій. Які, як зазначають науковці, *сприяли розвитку правової і політичної культури населення* [2, с. 138], утвердженню європейських правових цінностей (верховенства права, демократії, світської держави), поступовому формуванню інститутів громадянського суспільства і водночас, поєднувались з несприятливими суспільними та правовими умовами для збереження та розвитку національної української ідентичності [3, с. 6]. *Самому ж* угорському праву вже з XIII століття було відоме судове представництво. В 1567 р. в Угорщині введено інститут присяги адвоката. З 1769 р. складення адвокатського іспиту стало обов'язковим. 27.03.1804 р. у Відні було здійснено першу спробу об'єднати всі угорські норми про адвокатуру в рамках Інструкції для адвокатів [9, с. 250, 252, 253, 254], яка діяла наступні півстоліття. Отож, як зазначають дослідники, на початок XIX століття в Угорщині завершилось формування правового статусу адвоката та самого інституту професійної адвокатури при судовому відомстві, проте адвокатура протягом

першої половини XIX століття залишалась сукупністю привілейованих осіб, яка ще не мала ознак самоврядності, а тому не була організованою професійною корпорацією [10, с. 294]. Подальший розвиток угорського правового порядку пов'язаний з Угорською революцією 1848—1849 рр. (зазнала поразки), та періодом австрійського неоабсолютизму (1849—1859 рр.). В ході якого управління Австрійською імперією переводилось на жорсткі форми централізму.

В самій Угорщині адвокатура була піддана фільтрації із відлученням від адвокатської діяльності прихильників революції [10, с. 295]. Хоч адвокатський порядок для Угорщини від 24.07.1852 р. (надалі — Патент № 170), скасував з 01.01.1853 р. дію всіх угорських правових норм про адвокатуру [11], чим перервав хід її історичного розвитку, але він за словами П. Керецмана, став першим комплексним нормативним актом про діяльність адвокатури в Угорщині [7, с. 81], та першим кроком до відмежування адвокатури від судової влади, для якого не була характерна незалежність адвокатури від юстиції та виконавчої влади. Призначались адвокати міністром юстиції, а дисциплінарну владу щодо них здійснювали суди [8, с. 1418]. У свою чергу М. Гайдошова кваліфікувала Патент № 170 в рамках французької моделі самоврядування адвокатури, яка включала комітети адвокатів, що проживали на території певного регіонального суду [6, с. 61]. Зокрема, Умовами набуття статусу адвоката згідно §2 та §7 Патенту № 170 було австрійське громадянство; повна дієздатність; бездоганна репутація; ступінь доктора права, складення екзамену (дозволялося впродовж двох років після одержання відповідного дозволу від міністра юсти-

ції), відповідний юридичний стаж (у 1854 р. було визначено його на рівні трьох років), та прийняття присяги адвоката [11].

Організаційно закарпатські адвокати знаходились в межах судового округу Еперьєшського загальноугорського головного суду (сучасна назва м. Пряшів в Словаччині — *І.Ф.*). Який за словами А. Чізмадіа, був одним з загальноугорських головних судів, що діяли в кожному з п'яти судових округів на території Угорщини [12, с. 238] з центрами у містах Пешт, Шопрон, Пожонь (сучасна назва — Братислава), Дебрецен і Еперьєш. У 1852 р. австрійськими властями в судовому окрузі загальноугорського головного суду в м. Еперьєш було заборонено здійснювати професійну діяльність 136 адвокатам. Всього дозвіл на адвокатську діяльність мали 194 особи, з яких у цьому ж році практику припинили 24 адвокати. В судових округах комітатських судів в Ужгороді, Берегові та Мараморош-Сігеті проживало відповідно 9, 20 та 10 адвокатів [13, арк. 1-6].

Порядок створення та діяльності комітетів адвокатів визначався §§ 31-38 розділу 3 Патенту № 170. Зокрема, їх створював міністр юстиції при регіональних судах у складі голови та членів комітету. Той суд, що вносив подання про створення комітету, надалі приймав рішення щодо продовження строку його діяльності. До повноважень комітетів належав аналіз стану забезпечення судів необхідною кількістю адвокатів; ведення реєстру кандидатів в адвокати; визначення на підставі рішення суду конкретного представника для осіб, що мали право на безкоштовного адвоката; здійснення дисциплінарних повноважень щодо кандидатів в адвокати; підтримання морального авторитету адвокатури.

Таким чином, у порівнянні до попередньої системи правових норм про діяльність адвокатури в Угорщині, Патент № 170 заклав початок нового періоду в її розвитку, та загалом став важливим документом в історії адвокатури Угорщини (і Закарпаття). Однак за межами впливу адвокатури залишались поки що кадрові питання (дозвіл на здійснення адвокатської діяльності адвокати отримували від міністра юстиції, який визначав і судовий округ, в якому працюватиме адвокат) та дисциплінарні повноваження щодо адвокатів (здійснювали суди). Звертає на себе увагу і те, що у процедурі створення комітетів адвокати жодної участі не приймали.

Надалі розвиток угорської адвокатури був пов'язаний з Тимчасовими судовими правилами 1861 р., які підготувала конференція угорських суддів для адаптації в нових економічних умовах старого угорського законодавства, що діяло до 1849 р.

Організації адвокатури було присвячено восьмий розділ Тимчасових судових правил (включав сім статей), які визначали умови діяльності тих осіб, що отримали диплом адвоката до 1849 р. та після 1849 р. Вимоги до майбутніх адвокатів включали наявність юридичної освіти, дворічного юридичного стажу, та складення адвокатського іспиту перед королівською Курією [5, с. 380-382]. Характеризуючи даний документ А. Чізмадіа зазначив, що за рішенням Курії він мав застосовуватися в Угорщині до прийняття інших конституційних актів, однак статусу закону не мав [12, с. 241]. Формування механізму самоврядування в адвокатурі тимчасово призупинилось. Нові правила для діяльності адвокатів вводив угорський Закон від 04.12.1874 р. № 34 (надалі Закон № 34) [14], положення якого за словами

Є. Васьковського, мало чим відрізнялися від австрійського закону про адвокатуру 1868 р. [4, с. 376-377]. В подальшому норми Закону № 34 зазнали незначних змін згідно Законів № 28 від 26.05.1887 р., та № 24 від 19.05.1907 р.

Умови отримання статусу адвоката включали наявність угорського громадянства, диплому про юридичну освіту, проживання кандидата на території юрисдикції однієї з палат адвокатів, прийняття присяги та здобуття трирічного юридичного стажу. Доступ жінок до адвокатури так і не було передбачено за час існування Австро-Угорщини. Всі особи, які бажали стати адвокатами, мали скласти іспит в одній з двох екзаменаційних комісій, які знаходились в Будапешті та Марошваргелі (сучасна румунська назва Тіргу-Муреш — *І.Ф.*). Внутрішня модель організації адвокатури виглядала так. Міністр юстиції визначав тільки загальну кількість палат, їх місцезнаходження та територіальну юрисдикцію (палата мала об'єднати не менше 30 адвокатів в судовому окрузі одного або декількох судів), а інші справи належали до відання самих адвокатів, що стосувалось і питань про гонорар, який визначався за домовленістю між клієнтом та адвокатом.

Також зазначимо про процеси формування адвокатури на тих сучасних українських землях, які в досліджуваний час перебували в сфері впливу царської Росії. Зокрема, аналогічна реформа в адвокатурі там пройшла в 1864 р. Однак вже в 1874 р. створення рад присяжних повірених (адвокатів) було призупинено з 05.12.1874 р. [15, с. 7]. До цього часу було створено всього три ради, з яких в Україні діяла тільки Харківська, що була створена 19.05.1874 р. [16, с. 229]. В результаті

цього суди і надалі, там де не були створені ради присяжних повірених, здійснювали їх організаційні та дисциплінарні функції. Відновлення процесу створення рад присяжних повірених відбулось в 1904 р.

Палата адвокатів на Закарпатті згідно норм Закону № 34 була створена 28.12.1874 р. в Мараморош-Сігеті, та об'єднала адвокатів в межах судових округів Берегівського, Хустського, Сігетського, Виноградівського та Ужгородського окружних судів, та організованих 07.02.1875 р. головних судів в Берегові та Мараморош-Сігеті [17, с. 513]. Її органами згідно Закону № 34 були голова палати, рада адвокатів, та загальні збори членів палати. Останні обирали строком на три роки раду адвокатів; затверджували бюджет палати; заслуховували різного роду звіти; розглядали скарги на рішення ради адвокатів, які стосувались фінансових питань (скарги в дисциплінарних справах подавались до Верховного суду); приймали участь в аналізі проектів реформування адвокатури, та самі могли подавати відповідні ініціативи. До складу ради адвокатів мали входити голова (ним був голова палати), заступник голови ради, секретар, казначей, обвинувач (виконував обов'язки прокурора при розгляді дисциплінарних справ проти адвокатів), члени ради (вісім основних та чотири запасні, з яких щонайменше троє з постійних членів, та одна особа зі списку запасних членів, мали проживати в місці розташування палати). Обраним до складу ради вважався член палати, який отримав на виборах більшість голосів від її складу. Голова, заступник голови та члени ради виконували свої функції безоплатно.

Згідно § 27 Закону № 34 до повноважень рад адвокатів належали питання про: 1) прийняття до складу палат

кандидатів в адвокати (згідно § 11 Закону № 34 ним могла бути особа, що мала юридичну освіту та юридичний досвід роботи в суді, прокуратурі, у нотаріуса, адвоката тощо), та нових адвокатів (згідно § 2 Закону № 34 на той час особа вже мала скласти іспит адвоката (екзаменаційні комісії знаходились в Будапешті та Марошвашаргелі), та постійно проживати на території відповідної палати; 2) обрання членів до складу екзаменаційних комісій (здійснювали тільки Будапештська та Марошвашаргельська палати); 3) дисциплінарну відповідальність адвокатів та кандидатів в адвокати; 4) надання довідок щодо проходження кандидатами в адвокати практики, та її результатів; 5) ведення реєстрів адвокатів та кандидатів в адвокати відповідної палати; 6) призначення захисників для осіб, що мали право на безкоштовного адвоката в суді; 7) виконання рішень загальних зборів; 8) управління фінансовими справами палати; 9) підготовку звітів щодо діяльності палати; 10) підготовку аналізу до державних проектів реформування адвокатури та підготовку власних проектів з даних питань; 12) здійснення інших повноважень, якщо ці питання не були предметом розгляду загальних зборів адвокатів.

Отже, можемо відмітити, що згідно норм Закону №34 адвокатура отримала значну автономію. Найважливішими напрямками в роботі рад були питання про формування кадрового складу адвокатури та дисциплінарної відповідальності адвокатів та кандидатів в адвокати.

Зокрема, питання про дисциплінарну відповідальність адвокатів в першій інстанції розглядав дисциплінарний суд палати (включав голову палати та чотирьох членів ради адвокатів), а в другій інстанції справи

розглядав дисциплінарний суд королівської Курії, рішення якого були остаточними. Згідно § 70 Закону № 34 видами дисциплінарних стягнень були: а) догана; б) штраф в розмірі від 50 до 500 форинтів; в) призупинення адвокатської практики строком до 1 року; г) заборона здійснювати адвокатську діяльність.

Першим головою палати адвокатів в Мараморош-Сігеті у 1875 р. став Якоб Петер (31.05.1835 р. — 14.02.1903 р. [18]), який очолював її протягом наступних 28 років. Його заступником став Крічфалуші Вільмос (02.08.1845 р. — 03.12.1894 р. [19]). Секретарем було обрано Сабо Ауреля, прокурором — Сабо Яноша, казначеєм — Краммера Ференца [20]. В 1875 р. закарпатські адвокати прийняли участь в розгляді 828 судових справ. Рішенням міністра юстиції від 22.12.1875 р. № 36. 164 було визначено, що рада адвокатів на Закарпатті діятиме в складі 6 адвокатів [17, с. 513]. В 1886 р. до її складу входило сім осіб та три резервні члени [21, с. 472], в період з 1900 р. по 1918 р. вона діяла в складі восьми членів та чотирьох запасних адвокатів [22, с. 714; 23, с. 523], як і було передбачено Законом № 34. Після смерті Якоба Петера, його наступником на посаді голови палати став адвокат Сегеді Дюла, якого було обрано 29.03.1903 р. на позачергових загальних зборах адвокатів палати [24, с. 4], та який очолював її до 1918 р. Секретарем став Корнаї Дюла, обвинувачем — Кюкенісді Міхаль, казначеєм — Маріш Ілеш [25, с. 759]. А от нового заступника голови палати було обрано тільки в 1906 р., ним став Грюнвальд Сігізмунд [26, с. 440]. За 1904 р. на адвокатів палати було подано 67 скарг (на окремих надійшло по декілька скарг), з яких 51 скарга від клієнтів, 10 від судів, 3 від обвинувача палати, а 3 від інших палат адвокатів.

За результатом розгляду яких 28 скарг було визнано безпідставними. На кандидатів в адвокати в 1904 р. скарги не надходили [27, арк. 6].

Також зауважимо, що розвиток адвокатури на Закарпатті супроводжувався її кількісним ростом. Зокрема, на кінець 1875 р. на Закарпатті нараховувалось 112 адвокатів: на території Мараморошського комітату — 37, Березького — 30, Ужанського — 36, Угочанського — 9 [17, с. 513]. В 1886 р. палата нараховувала 127 адвокатів, з яких 10 були докторами права [21, с. 472, 473]. В 1916 р. діяло 240 адвокатів, з яких 189 були докторами права [28, с. 586, 587]. Територіально найбільша кількість адвокатів зосереджувалась у комітаті Унг — в Ужгороді, в комітаті Угоча — у Виноградіві, у комітаті Мараморош — в Мараморош-Сігеті, у комітаті Берег — в Мукачеві та Берегові.

**Висновки.** Отже, в другій половині XIX — на початку XX століття закарпатська адвокатура активно розвивалась в рамках загальноавстрійських та загальноугорських правових умов, де головною тенденцією стало формування її як незалежної, самоврядної, правозахисної організації, яка отримала якісно новий зміст після реформи адвокатури в 1874 р. Зокрема, в результаті реформи адвокати на Закарпатті організовувались як незалежна корпорація та мали власну адвокатську палату, в рамках якої об'єднувались в єдине ціле її загальними зборами, радою та головою палати. Історичне значення даного процесу полягає в тому, що він проходив на Закарпатті в умовах правової культури, яка тоді відповідала загальним *європейським стандартам*.

Крім цього, вважаємо, що аналогічно до §§ 19 та 21 Закону № 34, та з урахуванням особливостей структури

органів самоврядування адвокатури в Україні, діючий Закон України «Про адвокатуру» має містити умову щодо обов'язкового реформування адвокатури за участі адвокатури. Іншими словами, до процесу підготовки та аналізу всіх проектів реформ адвокатури в Україні має бути залучений загальнодержавний орган адвокатського самоврядування в Україні — Національна асоціація адвокатів. Загалом вважаємо, що відстоювання адвокатурою свого права на само-

врядування є одним з вічних питань даного правового інституту, яке зберігає актуальність незалежно від тих чи інших історичних умов.

Також актуальним питанням є подальший розвиток в Україні інституту дисциплінарної відповідальності помічників адвокатів. Окрім їх дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення, у випадку розголошення адвокатської таємниці, для них має бути передбачена окрема система дисциплінарних санкцій.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коломиец И.Г. Социально-экономические отношения и общественное движение в Закарпатье во второй половине XIX ст.: в 2-х ч. / И.Г. Коломиец. — Томск : Из-во Томск. ун-та, 1961. — ч. I: сельск. хозяйство и аграр. отношения. — 1961. — 404 с.
2. Лемак В.В. Особливості політико-правового розвитку Закарпаття у складі Австро-Угорщини (1867—1918 рр.) / В.В. Лемак // Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. — 2004. — Вип. 27. — С. 136-139.
3. Роман Н.М. Правове становище Закарпаття в складі Австро-Угорщини (1867—1918 роки): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Роман Наталія Михайлівна. — Ужгород, 2016. — 218 с.
4. Васьковский Е.В. Организация адвокатуры: монография: в 2-х ч. / Е.В. Васьковский. — СПб.: Н.К. Мартынов, 1893. — ч. I: Очерк всеобщей истории адвокатуры. — 1893. — 396 с.
5. Gábriš T. Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861: monografická štúdia a historickoprávny komentár / T. Gábriš. — Bratislava, Atticum. — 2013. — 492 s.
6. Гайдошова М. Самоуправление в юридической профессиональной деятельности: краткое сравнительно-историческое исследование развития Словацкой адвокатской палаты / М. Гайдошова // Вестник Омского Университета: Серия «Право». — 2015. — № 2. — С. 90-97.
7. Kerecman P. História advokácie na Slovensku / P. Kerecman, R. Manik. — Bratislava, Eurokódex. — 2011. — 655 s.
8. Kerecman P. Postavenie advokácie a jej vzťah k súdnictvu v období platnosti Advokátskeho poriadku pre Uhorsko z roku 1852 / P. Kerecman // Justičná revue. — 2005. — č. 11. — S. 1418-1432.
9. Stipta István Dejiny súdnej moci v Uhorsku do roku 1918. [z mad'. prel. Štenpien Erik] / István Stipta. — Košice: Nica. — 2004. — 270 s.
10. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку: монографія. за ред. І.Б. Усенка. — Київ : Наук. Думка. — 2014. — 501 с.
11. Patent císařský ze dne 24 července 1852 №170 jímžto se předpisuje řád advokátský pro Uhry, Chorvatsko, Slavonsko, banát Temešský a vojvodství Srbské, vyjímajíc Hranici vojenskou, s tím ustanovením // Říšský zakonnik a vládní vestník. — 1852. — Čis. LIII. — S. 775-791.
12. Чизмадиа А. История венгерского государства и права [пер. с венг. Г.Э. Богомоловой и др.] / А. Чизмадиа, К. Ковач, Л. Асталош. — М. : Юрид. лит. — 1986. — 446 с.
13. Списки адвокатів, що мали дозвіл на здійснення адвокатської діяльності та тих, яким було заборонено займатись адвокатською діяльністю // ДАЗО (Держ. архів Закарпатської області). Ф. 1217. — Оп. 1. — Спр. 14. — На 8 арк.
14. Zákonný článok XXXIV: 1874 o advokátskom poriadku / Zákony a nariadenia o advokátoch platné v republike československej s prehl'adom judikatúry Najvyššieho súdu Československého / A. Záturecký, A. Chytil — Brno: Nakladatelství Barvič a Novotný, 1922. — 244 str. — S. 91-139.

15. Гернет М.Н. История русской адвокатуры. в 3 т. / М.Н. Гернет. — М.: Изд. Советов Присяж. Повер. 1916. — т. 3 [Кн. 1]: сословная организация адвокатуры, 1864-20/XI-1914. — 1916. — 486 с.
16. Гессен И.В. История русской адвокатуры. в 3 т. / И.В. Гессен. — М.: Изд. Советов Присяж. Повер. 1914. т. 1: адвокатура, общество и государство, 1864—1914. — 1914. — 672 с.
17. Szilágyi I. Máramaros varmegye egyetemes leírása: a magyar orvosok és természetvizsgálók ... XIX-dik nagygyűlésének alkalmából / Szilágyi I. — Budapest, Egyetemi Ny. — 1876. — 516 old.
18. Magyar életrajzi index (Név); Magyar életrajzi index (Nekrológ); Magyar családtörténeti adattár. [Електронний ресурс] URL:<https://opac-nevter.pim.hu/record/-/record/PIM125709> (дата звернення: 13.10.2017).
19. Magyar életrajzi index (Név); Magyar életrajzi index (Nekrológ); Magyar családtörténeti adattár. [Електронний ресурс] URL: <https://opac-nevter.pim.hu/record/-/record/PIM62347> (дата звернення: 13.10.2017).
20. Ügyvédi kamarák. 13. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1875. — Old. 251-252.
21. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIV. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1886. — Old. 472-473.
22. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIII. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1900. — Old. 714-715.
23. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIII. Máramarosszigeti ügyv. Kamara // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1918. — Old. 523.
24. Ügyvédi kamarai elnökválasztás // Szamos. — 1903. — Szám. 29. — Old.4.
25. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIII. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1903. — Old. 759-760.
26. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIII. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1906. — Old. 440.
27. Список адвокатів та листування з адвокатами за 1905р. // ДАЗО. — Ф. 346. — Оп. 1. — Спр. 726. — На 21 арк.
28. Ügyvédi kamarák, ügyvédek. XIII. Máramaros-Szigeten // Magyarország tiszti cím — és névtára. — 1916. — Old. 586-587.

### **Фельцан И.Ю.**

**Становление адвокатуры на Закарпатье во второй половине XIX — в начале XX века.**

**Аннотация.** В статье исследуется история развития адвокатуры на Закарпатье во второй половине XIX — в начале XX века. На основании рассмотрения источниковой базы исследуемой тематики, проведения юридического анализа правовых норм об организации деятельности адвокатуры, изучения ранее неизвестных историко-правовой науке архивных документов, обосновывается позиция, что в исследуемое время активно развивалась адвокатура на Закарпатье в рамках общевосточных и общевенгерских правовых условий, где главной тенденцией стало ее формирование как независимой, самоуправляемой, правозащитной организации.

**Ключевые слова:** адвокатура, история адвокатуры, Закарпатье, механизм самоуправления, адвокатура Закарпаття, адвокатура Австро-Венгрии, адвокатура Австрийской монархии.

### **I. Feltsan**

**The development of advocacy in Zakarpattya in the latter half of the XIX — the early XX centuries.**

**Summary.** The history of the development of advocacy in Zakarpattya in the latter half of the XIX — the early XX centuries has been examined in the article. Based on the consideration of the research issue sources, carrying out of the legal analysis of the law rules of the advocacy administration, studying of the previously unknown to historical-legal science archive documents, the position has been stated that the advocacy in Zakarpattya rapidly developed in the exploration period under the general Austrian and general Hungarian legal terms where the major trend became its formation as an independent, self-regulated, human rights organization.

**Keywords:** advocacy, history of advocacy, Zakarpattya, self-government mechanism, advocacy of Zakarpattya, advocacy of Austria-Hungary, advocacy of Austrian Empire.